

רשימות ההישגים של תנועת ה־BDS: מה הן מלמדות על פעילותה?

אמיר פרגר

בין יולי 2017 לדצמבר 2018 פרסמה תנועת ה־BDS ארבע רשימות המציגות את הישגיה העיקריים, בראייתה, בשנים אלה. מאמר זה מנתח את התובנות והמגמות העולות מהרשימות ביחס לקמפיין ה־BDS בפרט, וביחס לתופעת הדה־לגיטימציה לישראל בכלל. המאמר קובע כי השפעתם הישירה של רבים מההישגים לכאורה הייתה מצומצמת, אך היו ביניהם כאלה שזכו לחשיפה בולטת והסבו נזק ממשי. האתגר העיקרי שמציבה תנועת ה־BDS נוגע למישור התודעתי, כלומר להתבססות עמדות שליליות כלפי ישראל ולהחמרה בתפיסה כלפיה. המערכה על הלגיטימציה של ישראל ארוכה ומתמשכת, והיא מכוונת להשפעה על תודעתם של קהלי יעד שונים. לפיכך, מדידת האיום הנשקף מפעילות ה־BDS ומאמצי הדה־לגיטימציה והערכתו נחוצות כבסיס חיוני לעיצוב ולתכנון מאמצי הצד הישראלי.

מילות מפתח: BDS, דה־לגיטימציה, תודעה, חרם

מבוא

תנועת ה־BDS (Boycott, Divestment, Sanctions) נוסדה ב־2005 ובמסגרתה פועלים כיום מאות ארגונים ברחבי העולם המקדמים, ללא היררכיה או דירקטיבה אחידה, קמפיינים להחרמת ישראל, למשיכת השקעות ממנה ולהטלת סנקציות עליה ועל גורמים הקשורים בה. בניגוד לתדמית שלפיה היא מוצגת כתנועה ליברלית הומניטרית הנאבקת למען זכויות הפלסטינים, התנועה חותרת בראש ובראשונה לקדם את רעיון הדה־לגיטימציה לישראל ולציונות.¹ הגוף המוביל את

אמיר פרגר שימש כעוזר מחקר במכון למחקרי ביטחון לאומי.

תנועת BDS כיום הוא 'הוועדה הלאומית ל-BDS' (BDS National Committee – BNC) – הפועלת מרמאללה ומורכבת מארגונים פלסטיניים לא-ממשלתיים, והפלטפורמה האינטרנטית המרכזית של התנועה היא אתר BDS.² בין יולי 2017 לדצמבר 2018 פרסמה ה-BNC ארבע רשימות המציגות את הישגיה העיקריים של תנועת ה-BDS בראייתה: 12 הישגים לציון 12 שנים לפעילותה (פורסמו ב־9 ביולי 2017),³ 30 הישגים לסיכום שנת 2017 (פורסמו ב־6 בפברואר 2018),⁴ 70 הישגים ואירועים לציון 70 שנה לאירועי הנכבה (פורסמו ב־8 באוגוסט 2018),⁵ ו־18 הישגים לסיכום 2018 (פורסמו ב־3 בדצמבר 2018).⁶ בין הרשימות ניכר דמיון רב ואף כפילויות.

מאמר זה סוקר את תמונת ההישגים שבהם מתפארת (בצדק או שלא בצדק) ועדת BNC בשמה של תנועת ה-BDS, ומציג תובנות מרכזיות העולות מניתוח רשימות ההישגים ביחס למגמות בקמפיין תנועת ה-BDS וביחס לתופעת הדה-לגיטימציה לישראל באופן רחב יותר. לסיכום מציע המאמר למחנה הפרו-ישראלי כיצד להתייחס בהמשך הדרך למאזן ההישגים במערכה על הלגיטימיות של ישראל.

רשימות ההישגים – ממצאים עיקריים

הרשימות לציון 12 שנות הפעילות ולסיכום השנים מתיימרות להציג את ההישגים הבולטים של תנועת ה-BDS בשנים 2017 ו־2018, ולפיכך עוסקות רק בסוגיות הקשורות לחרם על ישראל. בניגוד אליהן, רשימת 70 האירועים לציון הנכבה מציגה לצד נושאי החרם (40 מהאירועים ברשימה) גם ביטויי סולידריות עם הפלסטינים, ומהדהדת אירועים עדכניים כדוגמת העימותים האלימים המתקיימים מאז מארס 2018 בגבול רצועת עזה (21 מהאירועים). בכך מנסה הרשימה לחבר בין המוטיבים המובילים של תנועת ה-BDS, שעוסקים בקידום החרם על ישראל, לבין ההתרחשויות בשטח, הסוגיות העדכניות ומועדי האזכור הלאומיים הפלסטיניים, אשר עומדים בלב תשומת הלב הציבורית הבינלאומית.

בין האירועים המוצגים ברשימות: הצהרות תמיכה וקריאות לחרם מצד גורמים שונים (אישי ציבור, פוליטיקאים, אומנים, מדענים ואנשי רוח, ארגונים ורשויות), ביטולי הופעות, ביקורים ואירועים, ופסיקות משפטיות וחקיקות שהתקבלו או שבוטלו. ניכר כי עורכי הרשימות ניסו להציג היקף ומגוון בתחומי הפעילות לצד פריסה גיאוגרפית רחבה, בין השאר, כדי לשקף "צדק חברתי" שמביא לידי ביטוי חלק ניכר מהשחקנים המעורבים בעשייה.

מבחינת תחומי הפעילות בולטת התמקדות בתחום המדיני והתרבותי, כשברשימות המתייחסות ל־2018 בולטת גם הפעילות בזירת הרשויות המקומיות. מבחינת הפריסה הגיאוגרפית, עיקר הפעילות המוצגת היא במדינות אירופה (קרוב למחצית מהאירועים המוצגים ברשימה לציון הנכבה, וכשליש מבין הישגי

(2017) ובצפון אמריקה. מבין מדינות אירופה בולטת הפעילות באירלנד (שמונה אירועים ברשימה לציון הנכבה), וכן בבריטניה, באיטליה ובספרד. נראה כי הפריסה הרחבה, הן מבחינת תחומי העניין והן מבחינת הזירות השונות, נועדה להדגיש כי פעילות התנועה היא כלל-עולמית ולהעצים את התפיסה שלפיה תנועת ה-BDS ביססה אחיזה במדינות רבות ובקרב קהלי יעד מגוונים; במקביל נועדה לאפשר ייצוג וביטוי לארגוני השטח של התנועה, הפועלים בזירות אלו.

תובנות מרכזיות מניתוח הרשימות

בשנים האחרונות ניכרת שחיקה הדרגתית במעמדה של ישראל בעיקר בקרב קהלים ליברליים-פרוגרסיביים במערב. קשה אומנם לייחס לתנועת ה-BDS משקל מכריע או משמעותי במגמות אלו, אך ברור כי התנועה פועלת להעצמת מגמות אלו ועושה בהן שימוש כדי לקדם את יעדיה ולהרחיב את מעגל תומכיה. ואכן, השפעתם של מרבית האירועים המתוארים ברשימות ממוקדת במישור התודעתי ומכוונת לשחיקת מעמדה של ישראל בקרב ציבורים שונים. לרבים מהם הייתה באופן ישיר השפעה זניחה על ישראל מבחינה כלכלית, מדינית ותודעתית, לכל היותר. אולם, יש ביניהם גם אירועים שזכו לחשיפה תקשורתית משמעותית והסבו לישראל נזק תדמיתי ומחירים מוחשיים, כדוגמת ביטול משחק הכדורגל בין נבחרות ארגנטינה וישראל ביוני 2018. נזקם של ההישגים אינו רק בהשפעתם המיידית אלא גם בהצטברותם ובהזנה ההדדית בין אירועים בולטים הזוכים לכיסוי תקשורתי לבין מאמצי מיתוג שלילי בקרב קהלים הנחשפים אליהם, המובילים להתבססות עמדות שליליות כלפי ישראל.

תוכני הרשימות מבטאים במידה רבה מספר מגמות ורעיונות שהודגשו בפרסומים קודמים של תנועת ה-BDS, וכן בכנסים שערכו ארגוני הדה-לגיטימציה הבולטים בארצות הברית ובבריטניה במהלך השנים 2017 ו-2018. בין השאר בולטים תופעת ההצטלָבִּיּוּת (Inter-sectionality) כפלטפורמה מרכזית לפעילות, נרטיב האפרטהייד כרעיון מוביל והשימוש בתמיכתם של אישים וארגונים יהודיים על מנת לסתור טענות בדבר אנטישמיות מצד התנועה, ולהדגיש את הפילוג בין ישראל ויהדות התפוצות. מעבר לכך ניתן ללמוד מהרשימות על מגמות ודגשים נוספים כדוגמת הפניית קשב ומשאבים לזירת הרשויות המקומיות, הפיכתה של אירלנד לזירת פעולה חשובה והתמיכה בתנועה מצידן של מפלגות שמאל ברחבי העולם. נוסף על כך מזהה לא אחת פער בין ההישגים המדווחים לבין ההתרחשות בפועל. פער זה מטיל ספק במהימנות הדיווחים, אך ייתכן שבמישור התודעתי בעידן הנוכחי יש לכך חשיבות מועטה בלבד.

הצטלבות

אחת מהסוגיות הבולטות שהודגשו על ידי ארגוני ה-BDS בשנים האחרונות היא תופעת ההצטלבות, שבמסגרתה הם פועלים ליצירת שיתופי פעולה עם גופים וארגונים נוספים ולהרחבת בסיס התמיכה בתנועה. כלומר, חיזוק הזיקות בין פעילויות ה-BDS והמאבק הפלסטיני ובין מאבקים לקידום זכויותיהן של קבוצות מוחלשות, בזירה המקומית או העולמית, בניסיון ליצור "ברית מדוכאים" הכוללת שחורים, להט"ב, מהגרים, נשים ומיעוטים שונים, וכן פעילי סביבה, זכויות אדם, איגודי עובדים ועוד.

ברשימת הישגי 2017 בלטו מספר אירועים בהקשר זה, ביניהם ביטול הגעתם המתוכננת לישראל של שחקנים מליגת הפוטבול האמריקאית (NFL) בפברואר 2017, כשמרבית החותמים על הפנייה שנשלחה לשחקנים היו פעילים ממוצא אפרו-אמריקאי. בדומה לכך, גם הרשימות לציון הנכבה והישגי 2018 כוללות אירועים מסוג זה, ביניהם הבעת תמיכה של תנועת MBL – Movement for Black Lives בפלסטינים ודרישתה להפסקת הסיוע הביטחוני האמריקאי לישראל, ותמיכת אושיות תרבות אפרו-אמריקאיות בדרישתה של תנועת Dream Defenders לשחרורה של עאהד תמימי ולהפסקת הסיוע הביטחוני, נוסף על תמיכת ארגונים מתוך תנועת הנשים ההודית בשחרור תמימי וב-BDS.

התייחסות לנרטיב האפרטהייד

על מנת לחזק את הטענות בדבר חוסר הלגיטימיות, לכאורה, של מדינת ישראל, תנועת ה-BDS וארגוני הדה-לגיטימציה מקדמים אנלוגיה בינה לבין משטר האפרטהייד בדרום אפריקה.⁷ בהתאם לכך, ההישג הפותח את רשימת סיכום 2017 הוא פרסום דוח של אחת מוועדות האו"ם, הקובע כי ישראל מיסדה משטר אפרטהייד "מעבר לכל ספק סביר", ומעט אחריו מוצגת תמיכת ארגונים בדרום אפריקה ב-BDS על רקע דוח שכותרתו: Apartheid in the Holy Land – Israel. באופן דומה, ברשימה לציון הנכבה מופיעות התייחסויות חוזרות המציגות את פעולתיה של ישראל כמדיניות אפרטהייד, למשל בקביעות: "...apartheid system"; "Netanyahu's apartheid regime"; "...Israeli Apartheid..." ואחרות. רשימת סיכום אירועי 2018 מדגישה בהקשר זה את תמיכת נכדו של נלסון מנדלה ב-BDS.

תמיכת ארגונים יהודיים – התמודדות עם טענת האנטישמיות והדגשת הפילוג בין ישראל לבין יהדות התפוצות

ברשימות מודגשת תמיכתם של ארגונים יהודיים ב-BDS, הן בציון השתתפותם של גופים יהודיים בחרם על פסטיבל PopKultur בברלין, ובעיקר בציון מחאתם

של ארגונים יהודיים נגד האשמות בדבר אנטישמיות בפעילות ה-BDS, בניסיון של התנועה להתגונן מפני ביקורות וטענות חוזרות על רקע זה. כחלק מכך מביעים ארגוני דה-לגיטימציה שונים התנגדות להגדרת ה-IHRA לאנטישמיות שאומצה על ידי מספר רב של ארגונים, ממשלות ומפלגות, מכיוון שזו מתייחסת לפעולות אנטי-ישראליות מסוימות כאל ביטויים של אנטישמיות. זאת ועוד, נראה כי הדגשת התמיכה מצד ארגונים יהודיים שונים מבטאת ניסיון להבליט מגמות פילוג בין ישראל והציונות לבין יהדות התפוצות, ולבסס נרטיב שלפיו ישראל אינה מייצגת את היהדות ואת העולם היהודי כולו.

פעילות מול רשויות מקומיות

רשימת האירועים לציון הנכבה מחדשת לעומת קודמותיה ומייחדת סעיף נפרד לזירת הרשויות המקומיות. הוספת תחום זה לרשימה, לצד החלטות שהתקבלו במהלך 2018 ברשויות מקומיות שונות, באירופה, בארצות הברית ובדרום אמריקה, מעידה על ריכוז מאמץ של התנועה בתחום זה. זאת כדרך לבסס את פעילותה ברמת השטח, ובמקביל להציג תמיכה והבעת לגיטימציה מצד מוסדות רשמיים המייצגים את "הזרם המרכזי" (mainstream) בציבור במדינות השונות. כל זאת לאור הצלחות מועטות בלבד עד כה בפעילות התנועה מול ממשלות ורשויות מדינתיות.

התגוננות מפני מאמצי חקיקה, רגולציה ומדיניות ממשלתית מגבילה

סוגיה זו היוותה את אחד ממוקדי הפעילות החשובים של תנועת ה-BDS בשנים 2017–2018. זאת לאור מאמצי חקיקה, רגולציה ופעילויות של ממשלות במדינות שונות באירופה ובארצות הברית להגבלת פעילות התנועה. בין השאר אימצו עד כה 26 מדינות בארצות הברית חקיקה נגד ה-BDS, ועל הפרק עומדת גם חקיקה פדרלית בנושא. בצרפת התקבלה חקיקה האוסרת חרמות ובבריטניה הוטלו הגבלות ממשלתיות על מדיניות משיכת השקעות (Divestment) מצד רשויות מקומיות.⁸ בעוד רשימת הישגי 2017 תיארה מספר התפתחויות חיוביות בנושא עבור תנועת ה-BDS באירופה, הרשימה לציון הנכבה מ-2018 הציגה כאלה גם בארצות הברית, ביניהן פסיקת בית משפט פדרלי בקנזס שביטלה חקיקה נגד ה-BDS ודחיית חקיקה דומה באחת מוועדות בית המחוקקים של מסצ'וסטס. יש לציין כי בתקופה האחרונה מתנהל בארצות הברית דיון ציבורי ופוליטי בנוגע לחקיקות נגד ה-BDS, והוגשו מספר עתירות לביטולן בטענה כי הן סותרות את חופש הביטוי. כחלק מכך הביעו רבים מנציגי המפלגה הדמוקרטית התנגדות למהלכי החקיקה בתחום זה.⁹ באופן שאינו מפתיע בחרו עורכי הרשימות שלא לציין התפתחות משפטית שלילית עבורם, עת בית המשפט לערעורים בבריטניה הפך פסיקה של ערכאה

שיפוטית קודמת שהוצגה כאחד מהישגי 2017, ואישר לממשלת בריטניה למנוע מרשויות מקומיות להחליט על יוזמות למשיכת השקעות.¹⁰

תמיכת מפלגות וארגוני שמאל בעמדה הפלסטינית וב-BDS

לאורך הרשימות חוזרת ומודגשת תמיכה במאבק הפלסטיני מצד מפלגות שמאל שונות ברחבי העולם. בחלק מהמקרים מפורטות הודעות גינוי כלפי ישראל ובחלק אחר אלו הצהרות תמיכה ב-BDS. אחד האירועים הבולטים בהקשר זה הוא אימוץ קמפיין ה-BDS על ידי מועצת ה-Socialist International, המאגדת נציגים של 140 מפלגות שמאל ברחבי העולם. לצד זאת מוזכרת מפלגת הלייבור בבריטניה, לרבות ראש המפלגה ג'רמי קורבין, הידוע בביקורתו נגד ישראל בסוגיה הפלסטינית. יצוין כי בעת האחרונה מתנהל קמפיין נרחב בבריטניה נגד קורבין, בהובלת הקהילה היהודית המקומית, בשל עמדותיו הנתפסות כאנטישמיות.¹¹ מוזכרות גם מפלגת PODEMOS בספרד, PSOL בברזיל, מפלגות הירוקים בסקוטלנד ובקנדה וסניף המפלגה הדמוקרטית האמריקאית בקליפורניה. מפלגות אלה מיוצגות בבתי הנבחרים במדינותיהן, ולכן ביטויי תמיכה מצידן בפלסטינים ובתנועת ה-BDS מעידות על חדירתם של אלו למפלגות "הזרם המרכזי" במדינות שונות.

בולטות העיסוק בתחום הביטחוני, לצד העברת המיקוד מחברות ישראליות לחברות זרות

הרשימות שפורסמו במהלך העימותים האלימים בעזה ואחריהם במהלך 2018 מתארות מספר רב של יוזמות, הצהרות וטענות הקוראות לביטול הסיוע הביטחוני האמריקאי לישראל, למניעת שיתופי פעולה ביטחוניים ומשטריים ולהטלת אמברגו על מכירה והעברה של אמצעי לחימה לישראל. עם זאת, בעוד הרשימה המסכמת את 2017 עוסקת בחברות מסחריות ישראליות ובפרט בתעשיות ביטחוניות (אלביט מערכות ותע"א), הרי רשימות 2018 נוגעות בעיקר בפעילותם של תאגידים בינלאומיים זרים בישראל, ביניהם למשל Airbnb. בהקשר זה חשוב לציין כי במהלך 2019 צפויה מועצת זכויות האדם של או"ם לפרסם "רשימה שחורה" של חברות ישראליות וזרות הפועלות בהתנחלויות.

התמקדות בפעילות הישראלית ביהודה ושומרון

הרשימות מציגות קריאות מצד גורמים שונים להחרמת הפעילות הישראלית ביהודה ושומרון. הצגתן סותרת לכאורה את עמדתה המוצהרת של תנועת ה-BDS הקוראת להחרמה מלאה של ישראל,¹² אולם היא נועדה להציג ביטויי סולידריות עם הפלסטינים, ובעיקר נחשבת לגיטימית ומקובלת יותר בקרב קהלים רבים, ממשלות וארגונים, ובכך מאפשרת לתנועה, שמנסה לערער על עצם הלגיטימיות של מדינת

ישראל, להשחיר את פניה של ישראל ולרתום למאבק בה את אלו המבקרים את מדיניותה. בנוסף על כך היא מאפשרת לתנועה להציג הישגים נוספים בפעילותה.

האדרת הישגים ודיווחים חלקיים ולא מדויקים

הרשימות מתייחסות לעיתים לאירועים כאל הישגים גם אם אינם כאלה, והן לוקות לפעמים בהשמטת פרטים רלוונטיים ומציגות תמונה חלקית בלבד. כחלק מכך, למשל, תיאור ביטול הגעתה של השחקנית נטלי פורטמן לישראל התעלם מהדגשתה כי היא אינה תומכת ב-BDS¹³; ציון אירועי המחאה נגד מרוץ Giro D'Italia בישראל התעלם מכישלון הקמפיין למניעתו; ותיאור הפסקת מתן החסות של חברת Adidas להתאחדות הכדורגל הישראלית כנובעת מקמפיין BDS סותר את העובדה שהקמפיין הושק כחמישה חודשים לאחר הפרסום על הפסקת החסות.¹⁴ דוגמה נוספת לכך היא תיאור שגוי ומופרז לגבי פוטנציאל הנזק הצפוי לחברת HP כתוצאה מקמפיין החרם נגדה.

סיכום

ארבע רשימות ההישגים נועדו לפאר את הצלחותיה של תנועת ה-BDS וכמובן אינן מהוות מאזן אובייקטיבי של פעילותה בפרט, ושל קמפיין הדה-לגיטימציה לישראל בכלל. ברשימות מופיעים מספר הישגים משמעותיים שצברה התנועה כמו ביטול השתתפות באירועי תרבות וספורט, לצד אירועים רבים שהתבררו בחלוף הזמן כמופרזים או כבעלי השפעה זניחה, או פעילויות שכשלו בעקבות מהלכי נגד מצד ישראל ותומכיה.

ניתוח מעמיק של האירועים המופיעים ברשימות משקף את היותה של המערכה על הלגיטימיות של ישראל, וכחלק ממנה המערכה נגד ה-BDS, ארוכה

וממושכת. המערכה מתנהלת בין השאר סביב אירועי דגל חשובים בלוח ימי האזכור הישראליים-פלסטיניים, התפתחויות בשטח כדוגמת העימותים האלימים בגבול עזה ואירועים סמליים בולטים כמו תחרות האירוויזיון שמתוכננת להתקיים בתל-אביב במאי 2019. שני הצדדים משקיעים מאמצים לא מבוטלים במטרה לגרוף הישגים בזירות גיאוגרפיות ובתחומי פעילות רבים, אך בסופו של דבר מדובר במערכה ממושכת שנועדה להשפיע על קהלי יעד רחבים על פני הגלובוס ולהשיג את תמיכתם.

לפיכך, הקשר בין "ניצחון בקרב" לבין "ניצחון במערכה כולה" אינו ברור מאליו. אפשר לראות כי מאמצי תנועת ה-BDS מתכתבים במידה רבה עם מהלכי הנגד של הרשת הפרו-ישראלית, ומתקיימת בין הצדדים "תחרות למידה" מתמשכת.

ניתוח מעמיק של
האירועים המופיעים
ברשימות משקף את
היותה של המערכה על
הלגיטימיות של ישראל,
וכחלק ממנה המערכה נגד
ה-BDS, ארוכה וממושכת.

ישראל ותומכיה צברו בשנים האחרונות הישגים בקידום מאמצי חקיקה ומהלכים נוספים מול מוסדות שלטון במדינות שונות, שנועדו לפגוע בלגיטימיות של תנועת ה-BDS ובחופש הפעולה שלה. ביניהם ניתן לציין את אימוץ ההגדרה המרחיבה של 'כוח המשימה הבינלאומי להנצחת זכר השואה' – IHRA לאנטישמיות על ידי גופים ומדינות, את החקיקות ומהלכי הרגולציה נגד חרמות ואת הפגיעה הפיננסית בארגוני BDS שונים. מהלכים אלה נתקלים במהלכי נגד מצידם של תנועת ה-BDS ותומכיה, המיועדים לנטרל את המגבלות שהוטלו, ובמקביל לצבור הישגים בזירות פעילות חדשות. כך הפעילות בזירת הרשויות המקומיות וטיפול הקשרים עם מפלגות שמאל מהווים חלופה למאמץ ההשפעה הישירה על מוסדות השלטון, דרך הגברת התמיכה והזהדות בקרב קהלי הזרם המרכזי במדינות השונות. הדגשת תמיכתם של ארגונים יהודיים נועדה לאפשר התגוננות מפני ההאשמות באנטישמיות. מהלכי החקיקה נתקלים במהלכי נגד משפטיים, פוליטיים ותקשורתיים (דוגמת קמפיין Boycott Right to ¹⁵), כפי שבא לידי ביטוי למשל לאחרונה בארצות הברית.

כפי שתואר, תנועת ה-BDS משקיעה מאמץ רב בהרחבת בסיס התמיכה בה ובפעילותה בקרב תנועות וקהלים שונים, תוך יצירת שיתופי פעולה ובריתות עם קבוצות מגוונות. בהתאם בולט גם הניסיון לקדם תחומים הנחשבים מקובלים בקרב ציבורים רחבים, כדוגמת התנגדות לפעילות הישראלית ביהודה ושומרון או קריאה להגבלת כוחה הצבאי של ישראל לאחר דיווחים על אלימות ונפגעים בעזה. תופעה זו (הצִטָּלְבִּיּוֹת) מאפשרת לתנועת שוליים רדיקלית לצבור הישגים ותמיכה גם בקרב קהלים חשובים מהזרם המרכזי, ולכן מחייבת התייחסות מעמיקה ומענה תשתיתי מצד ישראל והמחנה הפרו-ישראלי ברחבי העולם.

לסיכום, ה-BDS והדה-לגיטימציה מהווים איום המורכב מרבדים שונים – פיזיים-מוחשיים ותודעתיים-מופשטים. מתקיימת הזנה הדדית מתמדת בין המיתוג השלילי של ישראל, המשלב ממדים תבוניים ורגשיים, לבין צעדים ממשיים בתחום החקיקה, המשפט, הכלכלה, התרבות והמדיניות, גם אם אין תיאום מלא ומפורט של כלל הפעילויות והמאמצים.

עד כה לא הניבו מאמצי ה-BDS והדה-לגיטימציה השלכות כלכליות ניכרות על ישראל, המתבטאות בנזקים הניתנים למדידה ברמה מקרר-כלכלית, ואשר ניתן ליחסם בצורה חד-משמעית ל-BDS.¹⁶ אומנם נגרמו כנראה קשיים ונזקים לחברות מסוימות, אולם יש קושי למדוד, לכמת, לבודד ולייחס נזקים אלה לאותם מאמצים במונחים ממשיים ובראייה מצרפית כוללת.

עם זאת, מרכיב עיקרי במערכה מצוי במישור התודעתי, ובמסגרתו ניכרת החמרה באופן שבו נתפסת ישראל במרכזי כובד בינלאומיים, בעיקר באירופה אך גם בארצות הברית, בקרב קהלים רחבים ובעיקר שכבת הגיל והמשכילים של דור

המנהיגים הבא. החמרה זו מתבטאת בירידה בתמיכה בישראל, בכרסום בתדמיתה כמדינה דמוקרטית ולגיטימית כמקובל במערב, וכמדינה השומרת על זכויות האדם והאזרח ומכבדת אותן.

הערכה מושכלת של הישגי תנועת ה-BDS, וחשוב מכך, של המגמות במערכה הרחבה על הלגיטימיות של ישראל, מחייבת הגדרה של מדדי הערכה ברורים וכמובן תהליכי מדידה והערכה מתמשכים לאורך זמן. מדידה זו נדרשת לכלול את תיעוד ההתרחשויות ואימות הדיווחים לגביהן, תוך בחינת השפעותיהן הישירות והמוחשיות; השפעותיהן התודעתיות המצטברות על הרגש כלפי ישראל והתמיכה בה בקרב קהלים שונים ורחבים; וההשפעה של הרגש המתפתח על פעולות והחלטות רלוונטיות מצד פרטים, ציבורים ומוסדות. ברור שמדובר באתגר מדידה מורכב במיוחד, אבל הכרחי. מיסוד תהליכי מדידה והערכה מסוג זה עשוי לשמש כלי חשוב עבור מדינת ישראל ותומכיה בעיצוב ובתכנון של מאמצי המערכה על הלגיטימיות הציבורית ועל המעמד המדיני הבינלאומי של מדינת ישראל. זאת ועוד, הם הכרחיים גם ככלי תומך לגיבוש המדיניות הישראלית ותהליכי קבלת ההחלטות בסוגיות פנים וחוץ, שהן בעלות השפעה על המעמד הבינלאומי של ישראל ועל יכולתה לחזק את הלגיטימיות ואת התמיכה החיצונית בה.

הערות

- 1 קובי מיכאל, "בין ישן לחדש – מאמצי הדה-לגיטימציה במבחן הזמן", בתוך: עינב יוגב, גליה לינדרשטראוס (עורכות), **תופעת הדה-לגיטימציה: אתגרים ומענים**, מזכר 164, המכון למחקרי ביטחון לאומי, תל-אביב, פברואר 2017, עמ' 13–24.
- 2 אתר BDS: <http://bdsmovement.net>
- 3 Palestinian Boycott, Divestment and Sanctions National Committee (BNC), "BDS Movement Turns 12, Marks Anniversary With List of 12 Wins in 2017, July 9, 2017, <https://bdsmovement.net/news/bds-movement-turns-12>
- 4 Palestinian Boycott, Divestment and Sanctions National Committee (BNC), "Top 30 BDS Moments of 2017", February 6, 2018, <https://bdsmovement.net/news/top-30-bds-moments-2017>
- 5 Palestinian Boycott, Divestment and Sanctions National Committee (BNC), "Top 70 Moments of Solidarity & BDS for Palestine in 2018", August 8, 2018, <https://bdsmovement.net/news/top-70-moments-solidarity-bds-palestine-2018>
- 6 Palestinian Boycott, Divestment and Sanctions National Committee (BNC), "18 Highlights of BDS Impact in 2018", December 3, 2018, <https://bdsmovement.net/news/18-highlights-bds-impact-2018>
- 7 פנינה שרביט ברוך וקרן אבירם, "דה-לגיטימציה – המסגור המשפטי", בתוך: עינב יוגב, גליה לינדרשטראוס (עורכות), **תופעת הדה-לגיטימציה: אתגרים ומענים**, מזכר 164, המכון למחקרי ביטחון לאומי, תל-אביב, פברואר 2017, עמ' 47–56.
- 8 Aaron Bandler, "Kentucky Becomes 26th State to Adopt Anti-BDS Policy", *Jewish Journal*, November 16, 2018, <https://jewishjournal.com/news/nation/242158/kentucky-becomes-26th-state-adopt-anti-bds-policy/>

- UK rules government can ban public bodies joining BDS, Middle East Monitor, June 6, 2018, <https://www.middleeastmonitor.com/20180606-uk-rules-government-can-ban-public-bodies-joining-bds/>;
- BDS a Hate Crime? In France, Legal Vigilance Punishes anti-Israel Activists, Haaretz, February 15, 2014, <https://www.haaretz.com/jewish/the-french-law-that-battles-bds-1.5322519>
- 9 אמיר תיבון, "דילמת הדמוקרטים: להגביל חרם על ישראל או לאפשר חופש ביטוי", **הארץ**, 21 בדצמבר 2018, <https://www.haaretz.co.il/news/world/america/2018-12-21.6766302>
- 10 England and Wales Court of Appeal (Civil Division) Decisions, Case No: C1/2017/1935, Palestine Solidarity Campaign Ltd & Anor, R (on the application of) v Secretary of State for Communities and Local Government, June 6, 2018, <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2018/1284.html>
- 11 Jewish newspapers unite against Labour 'threat', BBC, 25 July, 2018, <https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-44957906>
- 12 BDS Movement, FAQs. Understanding BDS: Does BDS call for a boycott of the whole of Israel or just the illegal settlements? <https://bdsmovement.net/faqs#collapse16239>
- 13 Natalie Portman Breaks Silence on Refusing Israel Trip: "I Am Not Part of the BDS Movement", The Hollywood Reporter, April 20, 2018, <https://www.hollywoodreporter.com/news/natalie-portman-breaks-silence-refusing-israel-trip-i-am-not-part-bds-movement-1104712>
- 14 Palestinian Football Clubs to Adidas: End Sponsorship of Israeli Settlement Teams, BDS Movement, 12 March, 2018, <https://bdsmovement.net/news/palestinian-football-clubs-adidas-end-sponsorship-israeli-settlement-teams>;
- גדי ליפקין, "פומה תספק ציוד לנבחרות בארבע השנים הבאות", One, 7 בנובמבר 2017, <http://www.one.co.il/Article/301319.html>
- 15 "Right to Boycott", BDS, <https://bdsmovement.net/right-to-boycott>
- 16 ניצן פלדמן, **בצלה של מתקפת דה־לגיטימציה: רגישותה של כלכלת ישראל לסנקציות**, מזכר 154, המכון למחקרי ביטחון לאומי, תל־אביב, יוני 2016, עמ' 65–67. <https://www.inss.org.il/he/publication/in-the-shadow-of-delegitimization-israels-sensitivity-to-economic-sanctions>